

# יורשו היציר

**ש**ירי-הבטחון פקד על האלוף משה דיין לשותק. מגיעה לו תודה על כך — וקודם כל מצד האלוף דיין עצמו. כי אחרי שהסיכוב הראשון במערכתנו על השלטון נסתיים במפלה טאקטית, כדאי לו לדיין מאד להיטיב לשם היערכות מחדש וניתוח לקח הקרב.

עד לפני חודש פונק משה דיין מאד. כחייל הראשון של צה"ל זכה כאופן אוטומאטי לחיבה העצומה אשר אומה מלחמתית זו רוצשת לצבאה. כמפקד מיבצעייסני הומי טרו עליו לא רק השבחים המגיעים לו אישית בעד החלטות נועזות ונכונות, אלא גם אותם המגיעים לכל שאר רכבות המפקדים והחיי לים ששמש נשאר אלמוני.

כל עוד היה רמטכ"ל, נודעו לציבור הרחב רק מעשיו הטובים. ואלה הועברו אליו ברמי קול של עתונאים אשר קיח להשיג סקופים בטחוניים תמורת חנופה אישית בלתי-פוסקת. אין איש במדינה שזכה להיות נושא ל- מערכה כזאת של רימום שטחי, בארץ וב- חוץ-לארץ, כמו דיין. בארצות רבות הוא הישראלי היתולי הידוע, פרט לבן-גוריון. כל היתרונות האלה אבדו לדיין ברגע שהעתיק את עמדתו מן המשלח הצבאי למוצב הפוליטי. על כן מובן מדוע הוא כל כך מהסס לפשוט את מדיו סופית. כי ברגע שיעשה זאת, יצטרך לוותר על כל היתרונות של הגיבור על הסוס הלבן. הוא יוכל להניח על כף המאזניים את כשרונותיו האישיים בלבד — בלי כל בטחון שדי בהם להכריע את הכף.

★ ★ ★

**י**ש לדיין יתרונות טבעיים חזקים. הוא מצוייד בקסם אישי רב. הוא שולט באופן מושלם באותו סגנון צברי מוגזם, ההופך בהדרגה לאופנה פוליטית. בארץ בה שולטים אנשי העליה השניה, יש יתרון גדול לאדם בן 44, המפיק סביבו ריח של נעורים. אויביו של דיין טוענים שיש לו אמביציה אישית שאינה יודעת מעצור. אולם אין בכך אסון. אמביציה אישית היא דלק למנוע — השאלה הגדולה היא אם האמביציה גרמת לשאיפות חיוביות או שליליות. אדם המצליח להזהרות בכל נימי נפשו עם אידיאל גדול ומאיר, האמביציה האישית שלו יכולה להביא ברכה גדולה. אך ספרי ההיסטוריה מלאים אנשים שיציר-השלטון של- הם היה חזק יותר מכוח שכלם ויצרכות אופיים — וזו יכולה להיות קללה גוראה. הדבר אינו תלוי ביצר, אלא בטיבו של האיש.

★ ★ ★

**ע**ל שורת נאומיו של דיין בחודש האחרון אפשר לומר רק דבר אחד: מעולם לא עוררו רעיונות כה מעטים הגבות כה מרובות מצד אנשים כה רבים. דיין לא השליך רשת לתוך הים הרעיוני, כדי להוציא משם את כל אשר יש בו. כמו גנטלמן אנגלי משועמם, הבורח מעסקי יום-יום, השליך בעדינות את חכתו, העלה שניים-שלושה דגים רזים וחזר במרוצה הביתה. אפשר להשחת פעילות רעיונית זו עם חובבית אחרת של דיין — חבביבו הארכי-אולוגי. גם שם אין הוא משקיע חודשים מפרכים של עמל בחפירת מקום מסויים, כמו יגאל ידין. הוא חופר כמה שעות פה וכמה שעות שם, מביא כד שבור ממקום פלוני

★ ★ ★

וכותרת מקרית ממקום אלמוני, גן ביתו בצהלה הוא מוויאון לאוסף מקרי של מוצגים שולקטו ללא סדר ושיטה מפה ומשם — למורת-רוחם הרבה של הארכיאולוגים המק-צועיים.

**ה**גן הרעיוני של דיין, עד כמה שהציג אותו בנאומיו האחרונים, דומה לגן ארכיאולוגי זה. זהו אוסף רעיונות מקרו, שנקלטו מפה ומשם, ללא שיטה וסדר. הם אינם מצטרף פים לשום השקפת-עולם מקיפה.

★ ★ ★

**י**ם זה כשלעצמו אינו אסון. אם יפרוש לקרן זווית, ישקע לפחות לכמה חודשים במחשבה רצינית. יתחבה עם אנשים רציניים ויקרא ספרים רציניים, יוכל גם אלוף בן

ומצדקת. מאז שחר נעוריו הופגז דורנו במלאי מתחדש של גוסחות מאובקות, שהסכו מזמן לשקרים מוסכמים. הוא הולעט בדייסה של רעיונות שהחמיצו מזמן, פרי מציאות ששברה חיים לכל חי.

**א**ולם אין זו הסיבה היחידה. לעתים קרובות אין הזילזול ברעיונות נות נובע אלא מאפסות מתיהרת. זהו פיצויו תת-הכרתי להרגשת הנחיתות של צעירים שמעולם לא למדו לחשוב, ושהפכו את מומם זה לממל החברמניות.

אמנם, משה דיין לא הרחיק לכת כמו שמעון פרס, למשל, שהכריז כי העיקר "ל-עשות", וכי האידיאולוגיה כבר תימצא אין שהוא מעצמה. בניגוד לפרס, קולק ושות,



על חזר הכידון

לא גנבש את השקפתו על הבעיות המכריעות של האומה בדור הבא.

דיין גדל בארירה שלא עודדה מעולם פעי-לות אינטלקטואלית. בבית-הספר העממי של נהלל, ובבית-הספר החקלאי לבנות באותו מושב, הוסגתה תשומת לבו לענינים מעשיים, לא לדברים עיוניים. במושב ובהגנה לא ניתן לו עידוד רב לקרוא ספרים ולשקוע בעולמם הרוחני של גדולי המחשבה האנושית. כי בחברה זו שלטו האבאדאיות, גיבורי הקומי-זיק, אבירי ילקוט הכזבים, לא קוראי הספרים. כמו צברים רבים שגדלו בארירה זו והר-גישו לפתע, בגיל מאוחר למדי, כי חסר להם לחלוטין הציוד הרוחני, פנה דיין לאוני-ברסיטה. אולם זוהי אשליה עצמית. האוני-ברסיטה אינה צרכניה שאפשר לרכוש בה השקפת-עולם עצמאית. אדם בן 20 יכול לקבל בה דחיפה ללימוד עצמי. אדם בן 44 ייטיב לעשות אם יתבודד, יקרא ויהשוב.

**א**ולם כאן מתעוררת שאלה נופ-פת: האם מרגיש דיין בכלל בצורך לגבש השקפת-עולם? או שמא הוא מרגיש די בנוח בגן מחשבותיו, על אוסף מוצגיו המכריזים?

★ ★ ★

**י**שנה בארץ אופנה של זילזול באידואר-לוגיות. למראית עין זוהי תופעה בריאה

**ד**רכנו הכלכלית: המשכת משקי-השנור; רפורמה במשטר המשקי הקיים או החלפתו במשטר משקי חדש; ואם כן — איזה משטר?

**צ**ביונו התרבותי: דתי גלוי, דתי מוסחה, דתי עם סמלים לאומיים או בלתי-דתי; קשור לתרבות הגלות, קשור ל-תרבות העברית הקדומה — או יצירת תרבות עברית חדשה לגמרי. אם כן — מה מגמתה היסודית?

★ ★ ★

**א**ף לא על אחת מן השאלות המכי-רעיות האלה לא ענה דיין במפורש או ברמז. מתקבל הרושם הברור שאין הוא מיי-חס להן חשיבות. בחירת הנושאים עליהם דיבר מעידה שגם הוא סבור כי העיקר הוא לפתור בעיות מעשיות קטנות — שלי-חות לגולה, פיטורי יעול, תיסול הנח"ל — מתוך ההנחה כי בימים טרופים אלה אין ערך למסגרת הרעיונית.

אם כן, הרי זו הונאה עצמית. אין אדם בעולם שאין לו מסגרת רעיונית. כפי שאמר הגאון הכלכלי ג'ון מיינארד קינס: "יחס של לא-יודע, יחס של בוד לתיאוריה, אינו אלא כניעה תת-הכרתית ועלובה לגירסה פש-טנית ומובנת-למחצה של התיאוריה השלטת של שלשום".

**מ**נהיג צעיר הקם בימינו וקובע שהאידיאולוגיה אינה חשובה, וכי גבר אמיתי צריך להתמסר לתפי-קידו "הגשמה" בלבד — כל מה שהוא אומר הוא שיש להגשים את האידיאולוגיה מלפני 50 שנה, ופינמק ומוינסק בקופסות שימורים ממזרח אירופה.

מי שיקרא בעיון את נאומי דיין, ויסיר מהם לרגע את הקסם האישי של קצין צברי מנהלל, ימצא שזה בדיוק המצב. משתקפת בהם אידיאולוגיה ברורה — זו של 1905. יש בהם תשובות תת-הכרתיות לכל השאלות המכריעות שמנינו — התשובות של אבות העליה השניה. העובדה שהן מוגשות על חזר החרב של אלוף עטור-נצחון אינה משנה מאומה.

אין לשכות כי דיין הוא איש חדש בפולי-טיקה הרשמית, אך חזק מלהיות איש חדש במערכות המדינה. במשך כמה שנים היתה לו השפעה מכרעת גם על כיוון המדיניות הישראלית — השפעה גדולה יותר מאשר לרוב שרי הממשלה הרשמיים.

בתקופה זו לא נבדל במאומה מביגיי, והשתמש בהשפעתו רק כדי להמריץ את ביי-גי להתנבר על היסוסיו הפנימיים על-ידי דחיפת נמרצות מאחור. בנימיני חוץ ופנים — כולל פרשת עמנוס בן-גוריון — הלך בתלם החרוש של ביגיי.

★ ★ ★

**י**ורנו עני מאד במנהיגים. כאשר קם צעיר בעל אמביציות, השש לקראת האחריות, אסור לרפות את ידינו. יש לתת לו הזדמנות להוכיח את עצמו. אולם יש לצרף לעידוד זה דברי-אזהרה.

אי-אפשר לבסס קאריירה פוליטית על חיוך צברי מלבב. זאת הוכיח בעליל יגאל אלון. אחרי כמה הרצאות מלבכות, סופם של המאזינים המוקסמים ללכת הביתה ולשאול את עצמם בכל זאת: מה הוא אמה, בעצם?

הדור הזה זועק למנהיגים צעי-רים. אולם הנעורים הדרושים אינם נעורים ביאולוגיים — אלא הנכר נות והיכולת לקבור את הפגרים האידיאולוגיים של שלשום, ולהת-וות מפה רעיונית חדשה, המתאיי-מה למציאות של היום, ואשר תיתן כיוון ויעד למיצעד דורנו.

בעיות-יסוד אלו הן:  
 ● **זהות הגוף הלאומי:** אומה עברית חדשה או סניף של עדה בינלאומית; מדינה השייכת לתושביה, או לחלק מהם; ליהודי העולם, או לחלק מהם.

● **עמדתנו מול המרחב השמי:** ראש-גשר אירופי או אומה אסיאתית; הת-בדות או השתלבות; עמידה במצור נצחי או פריצה החוצה; מלחמה או התאגדות.

● **הגדרת המולדת:** ישראל הנוכחית או ארץ-ישראל המערבית, או ארץ-ישראל משני עברי הירדן; התפשטות בכוח הנשק או פדרציה עם אומה קרובה.

● **מעמדנו במאבק העולמי:** שיי-כות למערב, או לעולם הקומוניסטי, או למחנה הניטראליסטי — או הגדרה עצמית אחרת.

● **שאיפתנו החברתית:** קאפיט-ליזם או קומוניזם, או דרך שלישית — ואינו.